

Список використаних джерел:

1. Carey, Alex (1997), *Taking the Risk out of Democracy*, Urbana, IL: University of Illinois Press.
2. Schou, Nicholas (2016), *Spooked: How the CIA Manipulates the Media and Hoodwinks Hollywood*, New York: Skyhorse Publishing.
3. Secker, Tom and Matt Alford (2019), 'New Evidence for the Surprisingly Significant Propaganda Role of the Central Intelligence Agency and Department of Defense in the Screen Entertainment Industry', *Critical Sociology*, 45(3), p. 347–359.
4. Robinson, Piers (2022), *Democracies and War Propaganda in the 21st Century Working Group on Syria, Propaganda and Media*, p. 28–40.

Ключові слова: пропаганда, демократія, агресивний авторитарний імперіалізм, мілітаризм, Донбас.

Key words: propaganda, aggressive authoritarian imperialism, militarism, Donbas, democracy.

ЄРЕМЕНКО ОЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри філософії, доктор філософських наук, професор*

ОНТОЛОГІЯ І СЕМІОТИКА ІСТОРИЧНОЇ ПОДІЇ

Грандіозні та трагічні події, в яких ми беремо участь, вимагають від нас не тільки мужності, а й осмислення. Нині історія пишеться залізом та кров'ю, героїзмом та стражданнями народу України. Ця реальна подієвість має увірватися у філософський дискурс та змінити його. Зокрема, суттєві корективи слід внести до теорії історичної події.

Нинішня війна різко підкреслює важливість онології події. Насамперед, слід усвідомити незводність події до семіотично-ментальних аспектів. Ще більшою мірою слід усвідомити пріоритет онології над семіотикою у структурі події.

Зараз багато говорять про ілюзії кремлівської влади, особливо В. Путіна щодо характеру війни з Україною. Ці ілюзії продукувалися і підживлювалися могутнім хором російської пропаганди. Важко сказати, чи вірили пропагандисти у свої наративи. Але складається таке враження, що їм вірила влада... і особисто Путін. У багатьох ці ілюзії руйнуються при зіткненні з реальністю війни. Найбільш стійкими є, мабуть, ілюзії російського президента.

Наскільки насиченими семіотикою, якими суб'єктивно-оціночними, якими маніпулятивно-фейковими б не були псевдоподії, продуковані сучасними пропагандистськими ресурсами і комп'ютерними технологіями, зрештою, поки що останнє слово залишається за онтологічною реальністю події. Хоч якою вишуканою не була би

пропаганда, але в результаті значна зміна соціальної реальності (насамперед військової, але не тільки військової) забезпечується вогнем гармат, танків, мінометів, бомбовими та ракетними ударами. *Останньою і найвищою реальністю події є смерть*. Хоч би що віщала пропаганда, але син або чоловік, що лежить у труні, незаперечний. Наскільки завгодно витончена семіотика події руйнується при зіткненні з вагомим онтологічним події.

До речі, слід розрізняти смерть та загибель у подієвому сенсі. Смерть є перехід даного суцього в небуття внаслідок неможливості подіювання, що виникає через вичерпаність можливостей даного суцього. Загибель є перехід даного суцього в небуття внаслідок його руйнування чужою подієвістю. Але це, як кажуть, банальна загибель. Якщо визначити жертвовність як готовність загинути під час здійснення події, то найвищою формою загибелі буде жертвна загибель. Вона суттєво відрізняється від звичайної загибелі, бо в даному випадку актор гине внаслідок власного рішення, а не внаслідок вторгнення зовнішньої подієвості.

Слід зазначити, що в сучасній евентуалістиці надзвичайно сильна аналітична тенденція. У руслі цієї тенденції подія розуміється не стільки як онтологічний, скільки як логіко-лінгвістичний або епістемологічний феномен. Логіко-семантичні інтерпретації події виявляються більш поширеними та авторитетними, ніж розгляд події як онтологічного феномену [1, с. 92]. Наприклад, Д. Девідсон фокусує увагу на опису подій, згідно з його теорією, подія визначається можливостями мови опису [2]. Для Девідсона події відбуваються не у світі «насправді», а в наших поясненнях цього світу [2].

А. Філіппов розглядає смислову єдність події як логічну, а не онтологічну категорію [3, с. 13]. Він фокусує увагу на дослідженні події в епістемологічно-комунікативному аспекті, у зв'язку з чим для нього важливим є спостерігач події. Подія відбувається тільки в тому випадку, якщо хтось її сприймає та повідомляє про це. Зрештою, подія залежить від позиції спостерігача [3, с. 20]. «Подія в його системі не існує сама собою, а тотожна події спостерігача» [1, с. 95].

Формулювання представників логіко-лінгвістичного напрямку в евентуалістиці видаються нам не те щоб помилковими, а, так би мовити, надмірними. Для нас важлива онтологія події, яка логіко-лінгвістичною традицією як би «виноситься за дужки». Як справедливо зауважує О. Головашина: «...розмова про подію виявляється розмовою про розмову про подію, що знижує евристичний потенціал одержаних висновків» [1, с. 95].

За всієї поваги, за всієї креативності аналітичної традиції у розумінні подієвості, на тлі нинішніх грандіозних зрушень тектонічних плит історії, її пильна увага до семіотичних аспектів події виглядає як витончена гра в бісер.

Слід відзначити, що підкреслення пріоритету онтологічної сторони події зовсім не означає нехтування її семіотичною (ідейно-психологічною, суб'єктивною) складовою. Необхідно усвідомлювати важливість і онтологічної, і семіотичної складової. Безсумнівно, подія

як діяння (а діяння має пріоритет над перетерпюванням у структурі події) починається у свідомості актора. І безсумнівно, різні форми розуміння події: її інтерпретація, оцінка, емоційно-вольове забарвлення тощо, – мають істотний вплив на онтологію події. Значимість події може бути применшена, перебільшена, спотворена під впливом цих чинників. Тут можлива багатоманітність варіантів. Суб'єктивне розуміння ситуації, у якій перебуває актор, спрямовує ланцюг його дій, отже, продукованих їм подій у той чи інший бік, як у разі адекватного розуміння ситуації (що, втім, буває досить рідко), так і у разі неадекватного. Нагадаємо повчальну заочну суперечку К. Маркса з Е. Кантом про ідеальні сто талерів. «Хіба не панував давній Молох? Хіба Аполлон Дельфійський не був справжньою силою у житті греків? Тут навіть критика Канта нічого вдіяти не може. Якщо хтось уявляє, що має сотню талерів, якщо це уявлення не є для нього довільне, суб'єктивне уявлення, якщо він вірить у нього, – то для нього ці сто уявних талерів мають таке ж значення, як сто дійсних. Він, наприклад, робитиме борги на підставі своєї фантазії, він діятиме так, як діяло все людство, роблячи борги за рахунок своїх богів» [4, с. 98].

З огляду на вражаючі масштаби маніпулятивної пропаганди під час гібридної війни неможливо заперечувати важливість семіотичної складової події. Пріоритет онтології, на якому ми наполягаємо, не має бути абсолютизованим. Лише *зрештою* онтологічний результат події додає семіотичні аспекти і як завгодно витончені пропагандистські нативи.

Список використаних джерел:

1. Головашина О. Событие как объект: к плоской теории событий // Социологическое обозрение. – 2021. – Т. 20, № 1. – С. 89–106.
2. Davidson D. (1985). Reply to Quine on Events // LePore E., McLaughlin B. P. (eds.). Actions and Events: Perspectives on the Philosophy of Donald Davidson. Oxford : Blackwell. P. 172–176.
3. Филиппов А. К теории социальных событий // Логос. – № 5, 2004. – С. 3–28.
4. Маркс К. Различие между натурфилософией Демокрита и натурфилософией Эпикура // К. Маркс, Ф. Энгельс. Из ранних произведений. – М., 1956.

Ключові слова: подія, історія, війна, Україна, Росія, онтологія, семіотика.

Key words: event, history, war, Ukraine, Russia, ontology, semiotics.